

Balkanska ratišta: vojna historija jugoslavenskog sukoba, 1990-1995.
2 toma Washington, DC: Central Intelligence Agency, 2002.

Američka CIA je izdavač ove dvotomne vojne historije. Prvi dio čini 426 stranica o ratovima u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Tu je i deset aneksa koji unose reda u informacije o borbama svih vojnih snaga koje su u tim ratovima učestvovali. Drugi dio je zbirka od osamdeset mapa, oblikovana kao knjiga. Autori su obećali i treći tom sa detaljnijim prikazom rata u Hrvatskoj te perioda od 1992. do 1994. bosanskoga rata, ali se on nije pojavio u trenutku pisanja ovog prikaza.

Dva autora prvog dijela, koji su u tome tomu ostali neimenovani, pratili su rat svakodnevno, radeći za jednu američku obavještajnu agenciju. Kao izvore svoje historije njih dvojica daju samo informacije koje su bile objavljene i koje nisu bile povjerljive prirode, ali su u svom prikazu vjerovatno koristili i svakodnevni pristup satelitskim snimcima, elektronskom presretanju, izvještajima obavještajaca, te analizama koje su djelo obavještajne zajednice SAD. Njihova vojna historija građena je izvanredno precizno, sa mnoštvom detalja i sa brižljivom analizom ključnih pitanja pripreme i planiranja u vrijeme koje prethodi samom ratu. Preciznost detalja je više no što bi većina ne-specijalista smatrala korisnim, ali se stoga toplo preporučuje svakome ko želi shvatiti dinamiku vojnog sukoba i uzroke ogromnih ljudskih žrtava tog rata.

Mape su od velike vrijednosti same po sebi. One pokazuju rasporede vojnih jedinica, sve do nivoa brigade, te pomažu da se shvati često pojedinostima preopterećen tekst. Mape su tehnički veoma dobro izrađene i ima ih dovoljno da korisnik stekne osjećaj kretanja ključnih snaga na svim stranama tokom sukoba.

Autori su vojni specijalisti i ne tvrde da su stručnjaci za politička pitanja. Njihova kratka obrada politike, posebno one od prije početka rata, nepotpuna je i ponegdje netačna. Vrijednost ovoga rada leži u golemoj pažnji posvećenoj vojnim operacijama te se njegovi rijetki izleti u politiku mogu zanemariti.

Autori ne nude velika iznenađenja u svojoj analizi rata, ali potvrđuju mnoge tvrdnje koje su godinama izricali komandanti što su ili napisali memoare ili davali intervjue časopisima. Vojnoj pozadini genocida počinjenog u Srebrenici posvećena je znatna pažnja, kao i zajedničkim ofanzivama HV, HVO-a i Armije BiH tokom 1995. Ova studija pokazuje da su bošnjačke i hrvatske snage bile gotovo nadomak pobje-

di nad armijom bosanskih Srba kad je njihova ofanziva zaustavljena kad je Richard Holbrook dobio nalog da dopusti napredovanje sve dok se ne da američko diplomatsko 'stop'.

Ova ambiciozna historija predstavlja značajan korak naprijed u pogledu povijesti ratne Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Sa ubjedljivim detaljima i strogo nepristrano, autori nam daju konačne odgovore na neka od pitanja u mnoštvu tvrdnji i kontratvrdnji u vezi sa vojnim operacijama ovoga rata. Autori ispunjavaju obavezu poštivanja objektivnosti na koju su se zrekli u uvodu. "Svi mi imamo pravo na svoje mišljenje", napisali su. "Ali nemamo pravo na svoju historiju". (str. xi) ■

Robert Donia

Omer Karić, Aida Malović, Fahira Dželilović, Senada Ćosić,
Jablanica 100 godina školstva (1903-2003), Izdavač: Općina Jablanica,
Odbor za obilježavanje jubileja Stotinu godina školstva u Jablanici, Jablanica, 2003., str. 210.

Već pri prvom, onome ovlaš prelistavanju, uočava se kompozicija knjige razvijena kroz tematske cjeline, koje već po svojim naslovima prevazilaze, ne samo ono što smo pročitali na koricama, nego i naslućuju jedan atipičan pristup obradi historijata jednog mjesta, u odnosu na one mnogobrojne, kako mi historičari volimo kazati «opštinske historije». Uopšte nije važno šta je uslovalo ovakvu kompozicionu ideju, podaci iz građe različite provinijencije, ili niz ideja koje se javljaju pri metodološkom promišljanju u pristupu obradi neke teme. Tu muku poznaju i znaju sjećajući se samo autori. Zašto? Pored uvodnog teksta, kome je cilj da ide od opšteg ka posebnom, ka lokalnoj, mikrohistoriji, odnosno, od vajkada do danas približi čitaocu Jablanicu i smjesti je u njenim vremenskim i prostornim historijskim koordinatama, tu su, pred nama, i mnogobrojni podaci, fotografije, ilustrovani prilozi, detalji, koji kao lepeza rasprostiru genezu jedne gradske sredine koja izrasta i sazrijeva na dugoj tradiciji ljudskih staništa, od neolita pa kroz sve historijske epohe Balkana, od prvog zvaničnog imena i toponima Jablanica u Sumarnom defteru Bosanskog sandžaka iz 1485. godine, do grada sa građanima, živim ljudima. Brojnost priloga koji nisu klasični deskripcioni tekst o nekom mjestu ili nekoj temi kao što je ovdje razvoj školstva,